

בס"ד, שבת תשפ"ב

דבר תורה לפרשת משפטים – ד"ר מירב סויסה

הסיפור של מתן תורה מופיע בצורה "מפוזרת", שלא לומר "מבולגנת". הסיפור אינו מסופר ברצף סיפורי אחד, אלא מופסק על יד עשרת הדיברות עצמן, ועל ידי המצוות של פרשת משפטים. ננסה לעשות סדר באירועים ולנסות להבין למה התורה מספרת כך את הדברים.

ראשי הפרקים של האירועים והתוכן של פרשות יתרו-משפטים, המתארות את מתן תורה:

1. פרק יט – ההכנה של עם ישראל למתן תורה, הכוללת את הצעת ה' לישראל לקבל את התורה, את תשובתם "נעשה", ואת המצוות להכנה לקראת מתן תורה
2. פרק כ – עשרת הדיברות
3. סוף פרק כ – העם מפחד מן המפגש הישיר עם ה', ומבקש שמושה ידבר עימם.
4. פרשת משפטים – רשימה ארוכה של משפטים ומצוות בעיקר בתחומים של נזיקין ובן אדם לחברו, אך גם של בן אדם למקום.
5. סוף פרשת משפטים – מעמד הברית שבו עם ישראל אומרת "נעשה ונשמע", ובסופו משה עולה להר סיני לארבעים יום ולילה.

ישנה מחלוקת בין הפרשנים בשאלה כיצד יש להבין את היחס בין חלקי מתן תורה השונים.

רש"י מיישם כאן את הכלל החז"לי "אין מוקדם ומאוחר בתורה", וטוען כי פרשת הברית בסוף פרשת משפטים התרחשה למעשה לפי מתן תורה, במהלך אירועי פרק יט, בהכנה למתן תורה. רמב"ן, ופרשנים רבים נוספים, סוברים כי האירועים התרחשו כפי הסדר שהם מתוארים בתורה. ישנם סימוכין מתוך הפסוקים לכל אחת מן הדרכים הפרשניות הללו, ואין כאן המקום להאריך, אך הדבר מעלה נקודה מעניינת וחשובה ביחס למתן תורה:

לפי כל אחת מן הגישות הפרשניות, מתן תורה מורכב מאירועים שונים ומגוונים: שיטת רש"י מדגישה זאת בכך שהתורה משנה מן הסדר הכרונולוגי ומפרידה את הפרשיות, ולשיטת הרמב"ן מעמד הר סיני עצמו (ולא רק התיאור שלו בתורה) מורכב מאירועים שונים, שהתרחשו בנקודות זמן שונות: נתינת עשרת הדיברות ובנפרד ממנה - מעמד הברית.

מדוע מפצלת התורה את מעמד הר סיני (או את התיאור שלו)?

שני האירועים הכלולים במעמד הר סיני הם בעלי אופי שונה ביותר:

מעמד נתינת עשרת הדברות כפי שהוא מתואר בפרקים יט-כ הינו מעמד בעל אופי של יראה וכפיה, מה שמעורר בעם תחושה של פחד ורצון להתרחק. הדבר בא לידי ביטוי למשל בנקודות הבאות:

1. כ, טז: "ויחרד כל העם אשר במחנה" – ההתגלות מעוררת בהם חרדה, מה שמוביל בסופו של דבר לבקשתם בפרק כ פסוקים טו-טז ש"משה ידבר עמם ולא ה'".
2. העם לא יוצא מן המחנה לקראת האלוהים, גם כאשר ה' כבר מתגלה על הר סיני ביום השלישי, ומשה צריך להוציא אותם. (כ, יז)
3. להצעה לקבל את התורה העם אומר "נעשה", ולא "נעשה ונשמע" – חסר אצלם בשלב זה היסוד של ההפנה וההבנה של התורה שאותה הם מקבלים. הם מסכימים לעשות, אבל לא מתוך חיבור פנימי.

חז"ל מבטאים את תחושת הכורח הפנימית שחש עם ישראל בתיאור "אמר ר' אבדימי בר חמא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם." (שבת פח ע"א)

התחושה של קבלת התורה מתוך הכרח (גם אם הוא פנימי), שאין הלימה בין הרצון הפנימי העמוק של העם, לבין הבחירה בתורה, תחושת "אין ברירה".

לעומת זאת האווירה במעמד הברית בסוף פרשת משפטים – שונה לחלוטין, כאן יש קבלת תורה מתוך שמחה ואהבה. מושג הברית הינו מושג הדדי, שבו יש מקום לביטוי של הרצון של כל אחד מן הצדדים. ואכן, בתיאור שם העם שותף במעמד, ולא כמו בפרק יט שם העם רק צריך להתייצב ולשמע. בנוסף, יש שם קורבן שלמים, שהעם שותף באכילה. זהו מעמד של שמחה, שיש בו אכילה ושתיה, מה שמבטא שמחה ושותפות. המפגש עם ה' ועם הברית בפרשה זו מעוררת קרבה ושמחה.

אלו שני הביטויים שקיימים בכל אחד מאיתנו בקשר עם התורה ובשאלת קבלת התורה:

בקשר שלנו עם התורה יש צד של יראה, ריחוק, ולפעמים אפילו תחושת כפיה פנימית, שמעוררת בנו את הרצון להתרחק.

מצד שני, יש גם יחסים עם התורה שמעוררים בנו תחושה של קירבה, הדדיות, שמחה ורצון להתקרב לתורה ולה'. שני הפנים האלו קיימים במתן תורה, ושניהם חלק מקבלת התורה של כל יהודי לאורך חייו.